МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

ЗАТВЕРДЖЕНО
В.о. директора НЦ «МАНУ»
_____ В. ДУНЕЦЬ
«5» жовтня 2026 р.

ПРОГРАМА
семінару-практикуму педагогічних працівників – координаторів конкурсів
«МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник»
«Організація та проведення Всеукраїнських інтерактивних конкурсів
“МАН-Юніор Ерудит” і “МАН-Юніор Дослідник”
у 2026/2027 навчальному році»

Київ
2026

Розробник: Національний центр «Мала академія наук України»

Автор програми:

Світлана БІЛОУС – завідувач науково-дослідної експериментальної лабораторії (філії) Національного Центру «Мала академія наук України», кандидат педагогічних наук.

Напрям підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей педагогів системи Малої академії наук.

Термін дії програми: з 2026 до 2027 року.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма спрямована на вдосконалення компетентностей, необхідних для організації, проведення, підготовки учнів до конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник», а також психологічного супроводу учнів у дослідницькій діяльності, таких як мотивація, пізнавальна активність та розвиток самостійності.

Особливого значення набуває дотримання принципів академічної доброчесності учасниками Всеукраїнського інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» відповідно до положень Закону України «Про академічну доброчесність». Програмою семінару передбачено розгляд основних видів порушень академічної доброчесності, зокрема плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію результатів дослідження, недоброчесне використання чужих ідей та матеріалів, а також способи їх запобігання під час підготовки й представлення учнівських дослідницьких робіт.

Окремий блок присвячено формуванню в учнів навичок самостійної дослідницької роботи: правильний пошук та опрацювання інформації, робота з джерелами, оформлення посилань, перевірка достовірності отриманих даних і коректне представлення результатів власного дослідження.

Важливим компонентом програми є застосування штучного інтелекту в навчально-дослідницькій діяльності учнів. Учасники розглянуть можливості використання ШІ під час пошуку та структурування інформації, формування ідей для досліджень, аналізу даних, підготовки запитань, редагування текстів та створення окремих елементів проєктів. Окрему увагу буде приділено тому, як правильно зазначати факт використання ШІ та розмежовувати допоміжне використання цифрових інструментів і зловживання технологіями штучного інтелекту у роботі вихованців.

Також розглядатимуться обмеження та ризики використання ШІ в учнівських дослідженнях: можливість отримання неправдивої або неповної інформації, вигаданих джерел і фактів, некоректних висновків та порушення авторських прав. Педагоги отримають рекомендації щодо перевірки інформації, згенерованої ШІ, збереження самостійності учня та використання штучного інтелекту як допоміжного інструменту, а не заміни власної дослідницької роботи.

Окремо буде обговорено роль педагога у формуванні культури академічної доброчесності та відповідального використання цифрових технологій. Йтиметься про способи пояснення учням правил роботи з джерелами, авторськими матеріалами та ШІ, а також про створення умов, у яких використання сучасних технологій сприяє розвитку критичного мислення, дослідницьких умінь, самостійності та відповідальності за результати власної роботи.

Цільова група: педагогічні працівники закладів освіти - координатори конкурсів «МАН- Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник».

Обсяг (тривалість): 17 годин.

Особливості реалізації програми: програма реалізується дистанційно у форматі лекційних занять, виконанням тестових завдань та проходженням підсумкового оцінювання.

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення компетентностей, необхідних для професійної діяльності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти щодо організації, проведення та підготовки учнів до конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» та «МАН-Юніор Дослідник» в умовах воєнного стану 2026 року, забезпечення виконання принципів академічної доброчесності, використання штучного інтелекту під час виконання тестових завдань конкурсу «МАН-Юніор Ерудит» та проведення науково-дослідницької діяльності під час виконання творчого проєкту конкурсу «МАН-Юніор Дослідник».

Завдання підвищення кваліфікації:

ознайомити педагогічних працівників з особливостями організації та проведення конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» та «МАН-Юніор Дослідник» у 2026/2027 навчальному році в умовах воєнного стану;

удосконалити компетентності педагогів щодо підготовки учнів до виконання тестових завдань конкурсу «МАН-Юніор Ерудит» та творчих проєктів конкурсу «МАН-Юніор Дослідник»;

сформувати практичні навички застосування принципів академічної доброчесності під час підготовки, виконання та оцінювання учнівських конкурсних робіт;

ознайомити з основними видами порушень академічної доброчесності та способами їх попередження під час навчально-дослідницької діяльності учнів;

розкрити можливості та особливості використання штучного інтелекту під час підготовки до виконання тестових завдань конкурсу «МАН-Юніор Ерудит» та роботи над творчими проєктами конкурсу «МАН-Юніор Дослідник»;

сформувати в педагогів уміння визначати допустимі способи використання ШІ, зберігаючи самостійність учня, авторство та достовірність результатів дослідницької роботи;

удосконалити навички педагогічного супроводу учнівської науково-дослідницької діяльності, зокрема формулювання теми й мети дослідження, пошуку та перевірки інформації, аналізу результатів і підготовки висновків;

сприяти формуванню в педагогів практичних підходів до організації безпечної, самостійної та доброчесної освітньої й дослідницької діяльності учнів в умовах воєнного стану.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: професійна, методична, інформаційно-комунікативна, організаційна компетентності.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі опанують знання та набудуть (удосконалять) умінь, навичок і способів професійної діяльності щодо:

нормативно-правових засад забезпечення академічної доброчесності під час проведення конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник»;

розуміння основних видів порушень академічної доброчесності та способів їх запобігання під час організації учнівської дослідницької діяльності;

організації роботи учнів із дотриманням принципів самостійності, авторства, коректного використання джерел та достовірного представлення результатів дослідження;

виявлення ознак плагіату, фабрикації, фальсифікації, некоректного цитування та інших порушень академічної доброчесності в учнівських роботах;

усвідомлення ролі педагога у формуванні культури академічної доброчесності та відповідального використання цифрових технологій, способів пояснення учням правил роботи з джерелами, авторськими матеріалами та ШІ;

отримання рекомендацій щодо перевірки інформації, отриманої за допомогою ШІ, виявлення фактичних помилок, недостовірних даних, вигаданих джерел та некоректних висновків;

формування в учнів навичок відповідального та етичного використання штучного інтелекту, інформаційних ресурсів і цифрових інструментів під час дослідницької діяльності.

За результатами навчання слухачі

знатимуть:

особливості реєстрації та виконання тестових завдань на платформі конкурсу «МАН-Юніор Ерудит»;

вимоги до оформлення конкурсних творчих проєктів, вимоги до змісту доповідей, критерії оцінювання конкурсу «МАН-Юніор Дослідник»;

вимоги до організації роботи учнів із дотриманням принципів самостійності, авторства, коректного використання джерел та достовірного представлення результатів дослідження;

ознаки плагіату, фабрикації, фальсифікації, некоректного цитування та інших порушень академічної доброчесності в учнівських роботах;

умітимуть:

організовувати роботу учнів із дотриманням принципів самостійності, авторства, коректного використання джерел та достовірного представлення результатів дослідження;

перевіряти інформацію, отриману за допомогою ШІ, виявляти фактичні помилки, недостовірнні дані, вигадані джерела та некоректні висновки.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Оцінювання результатів навчання здійснюється за результатами виконання тестових завдань. Програму вважають успішно опанованою за умови виконання

обов'язкових завдань та отримання не менше 70 % від максимальної кількості балів за результатами підсумкового оцінювання.

Змістово-методичне забезпечення програми включає матеріали презентацій, нормативно-правові та науково-методичні джерела, практичні кейси, підсумкові тестові завдання та електронні інформаційні ресурси, що забезпечують досягнення очікуваних результатів навчання.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальної теми	Аудиторні (лекційні)	Практичні заняття	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Презентація Всеукраїнських інтерактивних конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник». Організація та проведення Всеукраїнських інтерактивних конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник» у 2026/2027 навчальному році. Звіт про проведення Всеукраїнського відкритого інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Ерудит» у 2025/2026 навчальному році.	1	-	–	1
МОДУЛЬ 2. Арт-терапія як інструмент психологічної підтримки, формування мотивації та активізації пізнавальної діяльності учнів.	1	-	-	1
МОДУЛЬ 3. Психологічний супровід учнів у дослідницькій діяльності: мотивація, пізнавальна активність та розвиток самостійності.	1	-	–	1
МОДУЛЬ 4. Основи дотримання принципів академічної доброчесності учасниками Всеукраїнського інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» на основі Закону «Про академічну доброчесність» його особливостей та застосування в	2	-	-	2

навчально-дослідницькій діяльності учнів.				
МОДУЛЬ 5. Особливості змісту тестових завдань у номінаціях «Історик-Юніор», «Еколог-Юніор», «Астроном-Юніор», «Технік-Юніор» Всеукраїнського відкритого інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Ерудит».	2	-	–	2
Тема 5.1. Особливості змісту тестових завдань у номінації «Астроном-Юніор».	0,5	-	-	0,5
Тема 5.2. Особливості змісту тестових завдань у номінації «Історик-Юніор».	0,5	-	-	0,5
Тема 5.3. Особливості змісту тестових завдань у номінації «Еколог-Юніор».	0,5	-	-	0,5
Тема 5.4. Особливості змісту тестових завдань у номінації «Технік-Юніор».	0,5	-	-	0,5
Разом за модулем	2	-	–	2
МОДУЛЬ 6. Застосування штучного інтелекту в дослідах та розробках, використання ШІ в проєктній діяльності учнів.	3	-	-	3
Тема 6.1. Штучний інтелект – мій помічник у дослідах та розробках: від ідеї до прототипу.	1	-	-	1
Тема 6.2. Технічний проєкт у добу штучного інтелекту.	1	-	-	1
Тема 6.3. Підступність ШІ в проєктній діяльності юних дослідників.	1	-	-	1
Разом за модулем	3	-	-	3

МОДУЛЬ 7. Особливості реєстрації на платформі проведення Всеукраїнського відкритого інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Ерудит». Пробне онлайн-тестування для педагогів на платформі конкурсу МАН-Юніор Ерудит».	-	1	–	1
МОДУЛЬ 8. Круглий стіл «Перспективи й проблеми організації та проведення інтерактивних конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник» у сучасних умовах».	4	1	-	5
Тема 8.1. Обмін досвідом участі в конкурсах «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник».	4	-	-	4
Тема 8.2. Проблеми і перспективи залучення учнів до участі в конкурсах «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник».	-	1	-	1
Разом за модулем	4	1	-	5
Підсумкове оцінювання (тестування)	–		1	1
Усього	14	2	1	17

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1.

Презентація Всеукраїнських інтерактивних конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник». Організація та проведення Всеукраїнських інтерактивних конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник» у 2026/2027 навчальному році. Звіт про проведення Всеукраїнського відкритого інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Ерудит» у 2025/2026 навчальному році.

МОДУЛЬ 2.

Від цікавості до знань: як мотивувати учнів досліджувати, мислити й навчатися.

МОДУЛЬ 3.

Психологічний супровід учнів у дослідницькій діяльності - створення умов для підтримки інтересу до дослідження, розвитку пізнавальної активності та формування внутрішньої мотивації до навчання. Розвиток самостійності учнів, їхньої здатності самостійно визначати завдання, шукати й аналізувати інформацію, приймати рішення та відповідати за результати власної роботи. Урахування індивідуальних особливостей учнів, підтримка їхньої впевненості у власних силах і створення сприятливого психологічного середовища під час виконання дослідницьких проєктів.

МОДУЛЬ 4.

Основи дотримання принципів академічної доброчесності учасниками Всеукраїнського інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Дослідник» на основі Закону «Про академічну доброчесність», його особливості та застосування в навчально-дослідницькій діяльності учнів.

МОДУЛЬ 5.

Особливості змісту тестових завдань у номінаціях «Історик-Юніор», «Еколог-Юніор», «Астроном-Юніор», «Технік-Юніор» Всеукраїнського відкритого інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Ерудит».

Завдання в номінації «Історик-Юніор» відповідають програмі для загальноосвітніх навчальних закладів і складаються за матеріалами І семестру поточного та ІІ семестру минулого навчальних років.

Завдання в номінації «Еколог-Юніор» передбачають інтеграцію знань з екології, біології, географії, знання екологічних знаків та знаків, що попереджають про небезпеку при використанні певних технічних засобів, речовин тощо.

Виконання завдань в номінації «Астроном-Юніор» передбачає астрономічні знання за навчальними програмами з природознавства та астрономії для загальноосвітніх навчальних закладів.

Завдання в номінації «Технік-Юніор» містять інформацію щодо визначних винаходів та технологій, запропонованих в ХХ-ХХІ сторіччях та вправи на застосування логіки, спостережливості, винахідливості.

МОДУЛЬ 6.

Застосування штучного інтелекту в дослідах та розробках, використання ШІ в проєктній діяльності учнів. Штучний інтелект – мій помічник у дослідах та розробках: від ідеї до прототипу. Технічний проєкт у добу штучного інтелекту. Підступність ШІ в проєктній діяльності юних дослідників.

МОДУЛЬ 7.

Особливості реєстрації на платформі проведення Всеукраїнського відкритого інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Ерудит». Пробне онлайн-тестування для педагогів на платформі конкурсу МАН-Юніор Ерудит».

МОДУЛЬ 8.

Круглий стіл «Перспективи й проблеми організації та проведення інтерактивних конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник» у сучасних умовах».

Обмін досвідом участі в конкурсах «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник». Досвід підготовки учнів до тестування та проведення дослідів в межах конкурсів. Педагогіка успіху в системі конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник». Розвиток інтелектуальних та дослідницьких здібностей в учнів за допомогою інтерактивних Всеукраїнських конкурсів «МАН- Юніор Ерудит» та «МАН-Юніор Дослідник». Проблеми і перспективи залучення учнів до участі в конкурсах «МАН-Юніор Ерудит» і «МАН-Юніор Дослідник». З досвіду організації і проведення конкурсів «МАН-Юніор Ерудит» та «МАН-Юніор Дослідник» в умовах прифронтового міста.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про академічну доброчесність» від 18.12.2025 № 4742-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Стаття 42 : Академічна доброчесність. URL: https://rada.gov.ua

Основна література

1. Академічна доброчесність: навчально-методичні матеріали для закладів освіти. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2018. 16 с.
2. Академічна доброчесність: проблеми реалізації та відповідальність учасників освітнього процесу : метод. рекомендації / [уклад.: В. С. Бондар, Т. М. Панасюк]. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2021. 48 с.
3. Рекомендації щодо відповідального використання штучного інтелекту в освітньому процесі. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2024. 24 с.
4. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з урахуванням принципів академічної доброчесності. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2024. 14 с.
5. Штучний інтелект у закладах вищої освіти: рекомендації для викладачів, студентів і працівників ЗВО. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2025. 56 с.
6. Miao, F., Holmes, W. Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris: UNESCO, 2023.
7. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Paris: UNESCO, 2021.
8. UNESCO. AI and Education: Guidance for Policy-makers. Paris: UNESCO, 2021.
9. UNESCO. Media and Information Literacy: Policy and Strategy Guidelines. Paris: UNESCO, 2013.

Інтернет-ресурси

1. Міністерство освіти і науки України. Матеріали щодо академічної доброчесності та використання ШІ. URL: https://mon.gov.ua/(дата звернення: 10.09.2026).
2. МОН України. «Штучний інтелект у закладах вищої освіти: рекомендації для викладачів, студентів і працівників ЗВО». URL: https://mon.gov.ua/news/shtuchnyi-intelekt-u-zakladakh-vyshchoi-osvity-rekomendatsii-dlia-vykladachiv-studentiv-i-pratsivnykiv-zvo?=print (дата звернення: 10.09.2026).
3. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. URL: https://www.unesco.org/en/articles/guidance-generative-ai-education-and-research (дата звернення: 10.09.2026).
4. European Commission. Guidelines on the ethical use of artificial intelligence and data in teaching and learning. URL: https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/actions/plan/ethical-guidelines-for-educators-on-using-artificial-intelligence (дата звернення: 10.09.2026).
5. UNESCO. Artificial Intelligence and the Futures of Learning. URL: https://www.unesco.org/en/digital-education/ai-future-learning (дата звернення: 10.09.2026)